

Ứng dụng tư duy thiết kế trong cuộc sống của sinh viên ngành kế toán Thế kỷ 21

 Nguyễn Thị Hương Liên*

Nhận: 05/11/2020

Biên tập: 11/11/2020

Duyệt đăng: 21/11/2020

Cách tiếp cận dựa trên quy trình tư duy thiết kế được đánh giá là một phương pháp thúc đẩy tư duy sáng tạo để giải quyết vấn đề, giúp sinh viên phát triển năng lực thấu cảm để chủ động thiết kế và trải nghiệm cuộc sống tốt đẹp hơn. Trước khi thiết kế cuộc sống, sinh viên cần học cách tư duy như một nhà thiết kế. Hiểu và vận dụng được quy trình tư duy thiết kế trong cuộc sống sẽ giúp sinh viên thiết kế được một đời sống sáng tạo, phong phú, luôn biến đổi không ngừng và chứa đựng những điều bất ngờ thú vị. Bài viết làm rõ các giai đoạn của quy trình tư duy thiết kế và các kỹ năng thiết yếu của sinh viên thế kỷ 21, đặc biệt là khả năng sáng tạo, tư duy phân biện và giải quyết vấn đề. Dựa trên kết quả khảo sát nhu cầu thực tế của sinh viên ngành kế toán và kết quả triển khai thí điểm chương trình “Thiết kế cuộc đời đáng sống” cho sinh viên tại Trường Đại học Kinh tế, Đại học Quốc gia Hà Nội. Bài viết này đề xuất việc xây dựng học phần tự chọn 02 tín chỉ về ứng dụng tư duy thiết kế trong cuộc sống của sinh viên ngành kế toán, ở thế kỷ 21.

Từ khóa: Thấu cảm, sáng tạo, tư duy thiết kế, thiết kế cuộc đời.

The design thinking approach is evaluated as a method that fosters creative thinking to solve problems, helps students develop empathy to actively design and experience a better life. Before designing life, students need to learn how to think like a designer. Understanding and applying the design thinking process in life will help students to design a creative, rich, constantly changing life that contains interesting surprises. This paper summarizes the stages of the design thinking process and essential skills of the 21st century students, especially creativity, critical thinking, and problem solving skills. Based on the results of surveying the actual needs of accounting students and the results of pilot implementation of the course “Design your life” for students at the University of Economics and Business, Vietnam National University, Hanoi, this paper proposes to build a 2-credit elective module on the application of design thinking in the life of accounting students in the 21st century.

Key words: Empathy, creativity, design thinking, design your life.

1. Giới thiệu

Hiện nay, Việt Nam đang phải đối mặt với thách thức lớn về sự thiếu hụt lao động có trình độ cao và kỹ năng chuyên nghiệp để đáp ứng được nhu cầu về nguồn nhân lực cho Cuộc Cách mạng Công nghiệp 4.0. Nhằm trang bị các kỹ năng cần thiết cho sinh viên ở thế kỷ 21, giáo dục cần chú trọng vào

việc phát triển tư duy sáng tạo cho người học. Tuy nhiên, phương pháp giảng dạy kế toán hiện nay tại các trường đại học vẫn còn mang tính thụ động, chưa thực sự lấy người học làm trung tâm. Sinh viên chưa phát huy được năng lực tự nghiên cứu và tư duy sáng tạo, do

chưa được trải nghiệm các hoạt động kích hoạt các năng lực này. Bên cạnh đó, việc ứng dụng công nghệ thông tin vào hoạt động giảng dạy còn hạn chế và chưa hiệu quả. Mặc dù nhiều cơ sở đào tạo xây dựng chương trình đào tạo của ngành kế toán gồm 120 - 150 tín chỉ, song tỷ trọng các môn học chuyên ngành chỉ chiếm khoảng 30% chương trình, nội dung còn nặng về lý thuyết hàn lâm, nên sinh viên chưa tiếp cận được với công việc thực tế (Lê Đức Thắng, 2019). Thực tiễn đó đặt ra yêu cầu cấp thiết cần phải đổi mới nội dung và phương pháp giảng dạy của các trường đại học trong cả nước. Việc áp dụng quy trình tư duy thiết kế trong kinh doanh và trong giảng dạy đã và đang nhận được sự quan tâm lớn từ các nhà giáo dục và các nhà quản lý ở nhiều nước trên thế giới (Watson, 2015) bởi vì công cụ này có tiềm năng thúc đẩy các kỹ năng sáng tạo, giải quyết vấn đề, giao tiếp và làm việc nhóm, cũng như cho phép người học phát triển năng lực thấu cảm của mình với những người khác trong và ngoài cộng đồng (Retna, 2016).

Theo Lor (2017), lý do chính để các trường học áp dụng cách tiếp cận tư duy thiết kế là nhằm hướng

* Trường Đại học Kinh tế, Đại học Quốc gia Hà Nội

đến mục tiêu giảng dạy về sự thấu cảm, nuôi dưỡng sự sáng tạo và đổi mới với tư duy của một nhà thiết kế. Nghiên cứu này cũng chỉ rõ sự cần thiết của tư duy thiết kế vì cách tiếp cận này định hướng cho người học cách thích nghi hơn là chỉ tập trung vào nội dung kiến thức, từ đó người học sẽ có sự chuẩn bị tốt hơn cho một tương lai chưa được biết đến. Burnett B. và Evans D. (2017) đã giới thiệu phương pháp tư duy thiết kế, giúp sinh viên giải quyết các vấn đề khó khăn và bế tắc trong cuộc sống. Tìm kiếm vấn đề và giải quyết vấn đề chính là vị trí tuyệt vời của bản thiết kế cuộc sống hạnh phúc. Sinh viên nói chung và sinh viên ngành kế toán nói riêng, cần thiết phải bước ra khỏi vùng an toàn để trải nghiệm các hoạt động sáng tạo, phát triển tư duy phản biện và kỹ năng giải quyết vấn đề trên cơ sở ứng dụng tư duy thiết kế trong cuộc sống.

2. Tổng quan về quy trình tư duy thiết kế

2.1 Khái niệm tư duy thiết kế

Tư duy thiết kế được các nhà học thuật định nghĩa khác nhau, tuy nhiên đều dựa trên quan điểm cho rằng để thiết kế hay cải tiến một sản phẩm/dịch vụ nào đó đều phải đặt con người ở vị trí trung tâm. Tim Brown, IDEO CEO định nghĩa tư duy thiết kế là một cách tiếp cận lấy con người làm trung tâm đối với sáng tạo cách tân, sử dụng bộ công cụ của nhà thiết kế để gắn kết nhu cầu của con người, tính khả thi của công nghệ và tính bền vững của kinh doanh.

2.2 Các giai đoạn của quy trình tư duy thiết kế

Giai đoạn 1 “Empathize” – Thấu cảm

Giai đoạn đầu tiên của quy trình này đòi hỏi nhà thiết kế phải tìm

hiểu vấn đề từ nhiều góc độ, dưới nhiều hình thức khác nhau như quan sát, phỏng vấn, phân tích, tra cứu tài liệu hay tự trải nghiệm của bản thân. Thấu cảm được coi là một bước rất quan trọng trong quy trình tư duy thiết kế, bởi nó khuyến khích người nghiên cứu bỏ qua định kiến chủ quan của cá nhân và tập trung nhiều vào nhu cầu của người sử dụng. Nguồn thông tin thu được ở bước này sẽ hỗ trợ các bước tiếp theo trong quy trình, để có thể đề xuất các giải pháp độc đáo, ấn tượng và thiết thực.

Giai đoạn 2 “Define” – Xác định vấn đề

Trong giai đoạn này, các thông tin thu thập được ở giai đoạn thấu cảm sẽ được nhà thiết kế phân tích, tổng hợp để xác định trọng tâm vấn đề cần giải quyết. Trong khi xem xét vấn đề, nhà thiết kế phải đặt khách hàng của mình ở trung tâm và tránh không bị ảnh hưởng bởi định kiến của bản thân.

Giai đoạn 3 “Ideate” - Lên ý tưởng

Ở giai đoạn này, nhà thiết kế và đồng đội sẽ tự do sáng tạo ra hàng trăm ý tưởng đột phá để giải quyết vấn đề, dựa trên sự thấu hiểu vấn đề ở các giai đoạn trên. Công cụ hỗ trợ trong giai đoạn này hoạt động kích não – brainstorming.

Giai đoạn 4 “Prototype” - Làm mẫu

Đội ngũ thiết kế sẽ sản xuất sản phẩm mẫu có các tính năng đặc trưng chỉ tìm thấy ở sản phẩm đó. Ở giai đoạn này, nhà thiết kế không nhất thiết phải tạo ra một sản phẩm hoàn chỉnh mà quan trọng hơn, điều này giúp nhà thiết kế kết nối ý tưởng với thực tế, trên cơ sở thu thập ý kiến phản hồi của người sử dụng để hoàn thiện sản phẩm của mình.

Giai đoạn 5 “Test” – Thử nghiệm

Bản mẫu được tạo ra trong giai đoạn 4 có thể được chia sẻ và thử nghiệm trong nội bộ của đội, trong các phòng ban khác, hoặc một nhóm nhỏ bên ngoài đội thiết kế. Đây là giai đoạn thử nghiệm với mục tiêu là để xác định giải pháp tốt nhất cho từng vấn đề đã được xác định qua ba giai đoạn trước. Các giải pháp được thực hành trong quá trình làm mẫu và từng bản mẫu sẽ được nghiên cứu, hoặc được chấp nhận để phát triển, hoặc bị từ chối dựa trên các trải nghiệm cơ bản của người dùng.

Trong lĩnh vực giáo dục, tư duy thiết kế được đánh giá là một xu hướng mới về đổi mới, sáng tạo áp dụng cho nhiều bậc học, từ giáo dục nghệ thuật, thiết kế, kiến trúc (Lee & Wong, 2015) cho tới các khóa học về kỹ thuật (Alhamdani, 2016) hay trong lĩnh vực quản trị kinh doanh và giáo dục khởi nghiệp (Schlenker, 2014).

Tư duy thiết kế được coi là một phương pháp hữu hiệu để nuôi dưỡng tinh thần sáng tạo và tư duy khởi nghiệp cho người học (Lor, 2017). Mỗi bước của quy trình đều giúp người học phát triển kiến thức, kỹ năng và thái độ liên quan chặt chẽ với đặc trưng của tư duy khởi nghiệp. Từ bước đầu của quy trình là “thấu cảm” với mục tiêu khuyến khích người học tìm hiểu vấn đề một cách toàn diện từ nhiều góc nhìn khác nhau cho đến bước định nghĩa vấn đề, tìm ra các giải pháp phù hợp và tiến hành thử nghiệm, kiểm tra mức độ đáp ứng của sản phẩm với nhu cầu của người sử dụng. Thông qua một quy trình chặt chẽ như vậy, người học sẽ được trải nghiệm để có được nhận thức tốt hơn và tự tin hơn với chính sự sáng tạo của mình (Scheer & Plattner, 2011).

3. Các kỹ năng thiết yếu của sinh viên thế kỷ 21

Năm 2016, diễn đàn kinh tế thế giới kết hợp với Tập đoàn Tư vấn quản trị hàng đầu thế giới Boston Consulting Group, đã xây dựng bộ 16 kỹ năng thiết yếu của sinh viên thế kỷ 21, được phân chia thành 3 hạng mục chính như Hình 1.

Trong số 16 kỹ năng trên, sự sáng tạo, tư duy phân biện và kỹ năng giải quyết vấn đề chính là năng lực cốt lõi cần được trang bị và củng cố thêm cho sinh viên nói chung và sinh viên ngành kế toán nói riêng. Nghề kế toán với đặc thù “Đầu đội sổ sách - Vai mang chứng từ” vốn được đánh giá là khô khan, thường xuyên phải làm việc với những con số nên dễ gây cảm giác đơn điệu, chán nản. Đồng thời, công việc kế toán cũng cần dựa trên hệ thống quy định, chuẩn mực, chế độ, chính sách nên đôi khi còn mang tính cứng nhắc và dập khuôn. Chính vì vậy, bên cạnh việc trau dồi kiến thức chuyên môn, sinh viên ngành kế toán cần được tiếp cận thêm với các học phần phát triển tư duy sáng tạo, xây dựng tâm thế chủ động trước khó khăn, thất bại trong cuộc sống và chủ động thiết kế cuộc đời để làm chủ tương lai bất định.

4. Đề xuất xây dựng học phần ứng dụng tư duy thiết kế trong cuộc sống cho sinh viên ngành kế toán

Trong khuôn khổ đề án đổi mới hoạt động giảng dạy của Trường Đại học Kinh tế, Đại học Quốc gia Hà Nội, chương trình “Design your life - Thiết kế cuộc đời đáng sống” đã được tổ chức cho 550 tân sinh viên đến từ các Khoa Kế toán Kiểm toán, Tài chính Ngân hàng và Kinh tế chính trị, trong tháng 10/2020. Kết quả khảo sát toàn bộ sinh viên

Hình 1

(Nguồn: World Economic Forum, 2016)

tham dự chương trình đã thu nhận được những phản hồi tích cực, toàn bộ phiếu trả lời đều đánh giá chương trình ở mức hài lòng và rất hài lòng. Đồng thời, trên 90% số sinh viên trả lời khảo sát mong muốn được tiếp tục theo học khóa học này với thời lượng dài hơn và nội dung chuyên sâu hơn. Dựa trên các kết quả nghiên cứu của Burnett, B., và Evans, D., (2017), học phần tự chọn 02 tín chỉ về ứng dụng tư duy thiết kế trong cuộc sống đã được đề xuất xây dựng, nhằm đáp ứng nhu cầu của người học và mang lại lợi ích thiết thực cho sinh viên ngành kế toán.

Mục tiêu học phần “Ứng dụng tư duy thiết kế trong cuộc sống” nhằm giúp người học:

Phát triển năng lực thấu cảm với người khác trong và ngoài cộng đồng của mình.

Hiểu và vận dụng được quy trình tư duy thiết kế để thiết kế cuộc đời đáng sống.

Có khả năng lập kế hoạch cho sự nghiệp và cuộc sống tương lai của mình một cách chủ động, đảm

bảo cân bằng giữa sức khỏe – công việc – vui chơi và tình yêu.

Phát triển tư duy sáng tạo và kỹ năng giải quyết vấn đề, kỹ năng giao tiếp và làm việc nhóm thông qua các hoạt động trải nghiệm cá nhân và tập thể.

Nội dung được đề xuất cho học phần “Ứng dụng tư duy thiết kế trong cuộc sống” bao gồm:

Quy trình tư duy thiết kế gồm 06 bước: Thấu cảm – xác định vấn đề - lên ý tưởng – tạo mẫu – thử nghiệm và triển khai.

Trải nghiệm hoạt động chia sẻ đồ vật thân quen, để hình thành năng lực thấu cảm.

Trải nghiệm hoạt động xây dựng ngôi sao giá trị, để khám phá bản thân và xác định giá trị cốt lõi.

Làm quen các công cụ thiết kế: Tính hiếu kỳ, trải nghiệm, tái định dạng nhận thức, định hướng quá trình và hợp tác hiệu quả.

Ứng dụng quy trình tư duy thiết kế để thiết kế một đồ vật cụ thể tại lớp.

Kỹ thuật phân chia cuộc sống hiện tại thành 04 mảng: Sức khỏe – Công việc – Vui chơi và Tình yêu.

Thiết lập các thước đo và bảng đánh giá: Sức khỏe – Công việc – Vui chơi và Tình yêu.

Thử nghiệm: Viết mô tả về từng lĩnh vực sức khỏe, công việc, vui chơi và tình yêu của bạn trong thời điểm hiện tại. Bạn có muốn tìm cách giải quyết cho vấn đề thiết kế nào trong số bốn lĩnh vực trên hay không?

Thử nghiệm chế tạo la bàn của riêng bạn: Phát triển quan điểm làm việc và quan điểm sống.

Thử nghiệm ghi chép nhật ký cảm xúc gồm hai phần: Nhật ký hoạt động và chiêm nghiệm.

Kỹ thuật điều chỉnh lịch làm việc theo hướng gia tăng các hoạt động tạo sự gắn kết và mang lại nguồn năng lượng tích cực.

Kỹ thuật xử lý những vấn đề dai dẳng bằng công cụ tái định dạng nhận thức và thử nghiệm những ý tưởng mới.

Phác thảo dòng sông cuộc đời theo các mốc thời gian phù hợp (5-10 năm); Thể hiện những giai đoạn thăng trầm trong cuộc sống, nghĩ về những thời điểm gian nan mình đã vượt qua để sẵn sàng đối diện với khó khăn phía trước.

Khai thác câu chuyện cuộc đời của diễn giả khách mời: Khởi nguồn cảm hứng và tạo nguồn năng lượng mới từ câu chuyện cuộc đời của họ.

Kế hoạch Odyssey và 03 phiên bản cuộc sống: Việc bạn đang làm, việc bạn sẽ làm và cuộc đời bạn sẽ sống khi không cần phải nghĩ đến tiền.

Thử nghiệm kế hoạch Odyssey: Tạo ba bản kế hoạch 05 năm, xác định chỉ số đo lường để đánh giá mỗi kế hoạch về phương diện nguồn lực, mức độ thích thú, sự tự tin và tính thống nhất.

Chia sẻ bản kế hoạch với người khác, cảm nhận mỗi bản kế hoạch

tiếp thêm năng lượng tích cực cho bạn như thế nào.

Các nội dung của học phần và hình thức triển khai, đánh giá sẽ được điều chỉnh linh hoạt trong quá trình thực hiện, trên cơ sở thu nhận ý kiến phản hồi của người học.

5. Kết luận

Đổi mới giảng dạy kế toán nói riêng và đổi mới toàn diện hệ thống giáo dục nói chung là một xu hướng tất yếu của giáo dục đại học, trong bối cảnh nền kinh tế số. Sinh viên tham gia khóa học đổi mới, sáng tạo dựa trên tư duy thiết kế sẽ được kích hoạt tư duy sáng tạo hướng tới giải quyết vấn đề từ góc nhìn mới bằng kỹ thuật tái định dạng vấn đề, xây dựng tâm thế chủ động trước khó khăn, thất bại trong cuộc sống và chủ động thiết kế cuộc đời để làm chủ tương lai bất định. Các kết quả tích cực thu nhận được từ các khóa học đổi mới, sáng tạo dựa trên tư duy thiết kế tại Trường Đại học Kinh tế, Đại học Quốc gia Hà Nội sẽ tạo tiền đề để học phần “Ứng dụng tư duy thiết kế trong cuộc sống” sớm được ban hành và triển khai trong thực tế, nhằm mang lại lợi ích tới đông đảo sinh viên ngành kế toán nói riêng và khối ngành kinh tế nói chung. ■

Nghiên cứu này thuộc đề tài mã số KT.19.12, được tài trợ bởi Trường Đại học Kinh tế - Đại học Quốc gia Hà Nội.

Tài liệu tham khảo

Phan Thị Phương Nam, Nguyễn Hoàng Duy Thiên, Trần Hoàng Nam (2018), *Áp dụng Design Thinking trong giảng dạy theo hướng tiếp cận CDIO*, Tạp chí Khoa học Giáo dục và nghề nghiệp, số 59, tr. 28-33.
Lê Đức Thắng (2019), *Nâng cao chất lượng đào tạo kế toán đáp ứng nhu cầu hội*

nhập hiện nay, Tạp chí Tài chính, Kỳ 2, Tháng 6/2019.

Burnett B. và Evans D. (2017), *Thiết kế một cuộc đời đáng sống – Designing your life*, NXB tổng hợp TP. Hồ Chí Minh.

Anderson, N. (2012). *Design Thinking: Employing an Effective Multidisciplinary Pedagogical Framework To Foster Creativity and Innovation in Rural and Remote Education*. *Australian & International Journal of Rural Education*, 22(2), 43–52. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ehh&AN=80037529&site=ehostlive>

Bruton, A. (2010). *Teaching and Learning for the 21st Century*. In *International Council for Small Business: International Conference*. Cincinnati, Ohio: ICSB.

Donar, A. (2011). *Thinking Design and Pedagogy: An Examination of Five Canadian Post-Secondary Courses in Design Thinking*. *The Canadian Review of Art Education*, 38(1), 84–102.

Hong, S., & Kwek, D. (2011). *Innovation in the Classroom: Design Thinking for 21st Century Learning*. Stanford EDU, (2011). Retrieved from <http://www.stanford.edu/group/redlab/cgi-bin/materials/Kwek-Innovation>

Lee, C.S., & Wong, K.S. D. (2015). *Design Thinking and Metacognitive Reflective Scaffolds: A Graphic Design-Industrial Design Transfer Case Study*. In *12th International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age (CELDA 2015)* (pp.173–179). Dublin, Ireland.

Lor, R. (2017, May). *Design Thinking in education: A critical review of literature*. In *proceedings of Asian Conference on Education and Psychology*. Thailand.

Retna, K.S. (2016). *Thinking about "design thinking": a study of teacher experiences*. *Asia Pacific Journal of Education, Supplement 1, Vol. 36, pp.5-19*

Scheer, A., & Plattner, H. (2011). *Transforming Constructivist Learning into Action: Design Thinking in education*. *Design and Technology Education: An International Journal*, 17(3), 8–19

Schlenker, L. (2014). *Design in Practice : Scenarios for Improving Management Education*. In *11th International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age (CELDA)* (pp. 187–194). Porto, Portugal.

Watson, A. D. (2015). *Design Thinking for Life*. *Art Education*, 68(3), 12–18. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eric&AN=EJ1060382&lang=&site=ehostlive> & <http://www.arteducators.org/research/art-education>

World Economic Forum (2016). *New Vision for Education*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEFUSA_NewVisionforEducation_Report2015.pdf